

Dömda för alltid?

*Före detta kriminellas berättelser från
Landskrona stad.*

Förord

Första praktikperioden för en utav oss var i Landskrona Stad med ensamkommande ungdomar. Ungdomarna hade svårigheter i att bli en del av samhället när dem kom till Sverige och därav valde vissa att ta den kriminella vägen. Andra praktikperioden var på ett privat hvb hem för ungdomar med kriminell livsstil. Insynen i verksamheterna och deras behandlingsmetoder har ställt oss frågande till om det är här vi skall börja arbetet och är sättet vi arbetar och rehabiliterar på korrekt utifrån samhället vi lever i? Enligt NOA blir det mer effektivt om primärt fokus flyttas från människan till platsen. Detta har skapat funderingar hos oss samt ett intresse att ta reda på varför vissa klarar av att stå emot och därmed inte utföra kriminella handlingar. Hur kommer det sig att vissa personer blir kriminella och andra inte, går det att ta sig tillbaka till ett samhälle utan kriminalitet? Har de personerna en starkare anknytning till samhället? Eller en positivare attityd till lagstiftning och myndigheter? Detta är några av frågorna som besvaras utifrån våra teorier under arbetets gång.

Under arbetets gång har vi kämpat med att få respondenterna att delta i intervjuerna. En av respondenterna kände en stor osäkerhet i att informationen skulle komma ut och att någon annan än vi skulle få ta del av det. Arbetet förhalades tidsmässigt av detta. Även covid -19 och dess begränsningar i samhället har gjort det svårt att få litteraturen i tid.

Det har blivit tydligt under processen att det största hinder som man ej kommer ifrån är känslan och faktum av att vara stämplad av omgivningen, arbetsgivaren och medmänniskorna men även av sig själva. Samtliga respondenter har en svag självbild och känner att de inte tillhör någon av världarna längre då framstegen är små och hinderna konstanta från livet och valen man gjort förr. Brotten är sonade men de stjälpes fortfarande bilden av människan och personens förmåga att utvecklas i det nya livet och till den man vill vara. Segregationen i Sverige som R1 och R2 talar om är något vi anser vara det största problemet i samhället idag. För hur skall vi minska kriminaliteten när man fortsätter att möjliggöra och utforma samhället så att valet mellan dessa två världar finns?

Sammanfattning

Arbetets syfte är att ta reda på hur före detta kriminella i Landskrona stad gått tillväga för att bli en del av samhället igen, skapa en större förståelse för deras situation och belysa vilka svårigheter de stött på under resans gång för ett liv utan kriminalitet. *Hur påverkas man som människa om man genom avvikande handlingar tar avstånd från samhällets normer? samt vad är det som får de kriminella att vilja integrera sig till samhället och vilka svårigheter eller hinder stöter de på?* är de två frågeställningar vi ska försöka besvara i detta arbete. För att få svar på arbetets syfte och frågeställning används kvalitativ metod med semi strukturerad intervju då det ger möjlighet att ställa följdfrågor utöver de förbestämda frågorna. I arbetet beskrivs följande tre teorier; sociala band, Rutinaktivitet och tillfällesstruktur samt stämplingsteorin för att ge en bättre förklaring, bidra till en större förståelse samt ge en inblick av hur kriminella individer återanpassar sig till samhället. I resultatet kan det konstateras att det riktiga straffet kom först när respondenterna lämnat den kriminella livsstilen. Det finns en känsla av ensamhet och upplevelsen är att dem inte passar in i samhället eftersom omgivningen har svårt att acceptera att människan kan förändras.

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	4
1.1 Begreppsdefinitioner	4
1.2 Det rationella valet och synen på straff	5
1.3 Prevention	5
1.4 Kriminella tankemönster	6
1.5 Rehabilitering/ resocialisering av förövare	7
1.6 Stämplingsteorin	7
1.7 Rutinaktivitet och tillfällesstruktur	8
1.8 Sociala band	9
1.9 Samverkansavtal Landskrona stad	10
1.10 Trygghetsmätning	10
1.11 Brottsstatistik	11
2. Syfte	11
2.1 Frågeställning	11
3. Metod	12
3.1 Tillvägagångssätt	12
3.2 Urvalskriterier	12
3.3 Etiska aspekter	12
4. Resultat	13
4.1 Uppväxten	13
4.2 Det kriminella livet	14
4.3 Vägen tillbaka	14
4.4 Svårigheter och hinder	15
5. Analys	16
5.1 Sociala band	16
5.2 Stämplingsteorin	17
5.3 Rutinaktivitet och tillfällesstruktur	18
6. Källförteckning	19
Bilaga 1.	21
Informationsbrev till respondenter	
Bilaga 2.	22
Intervjufrågor	
Bilaga 3.	24
Samtyckesblankett	

1. Bakgrund

Bakgrunden består av tidigare forskning ur relevant litteratur i vår tid samt tre teorier där vi valt att utgå från Stämplingsteorin, Rutinaktivitet och tillfällesstruktur samt sociala band. Vi har också fokuserat på det kriminella tankemönstret, prevention, rehabilitering och samverkansavtal mellan Landskrona Stad och lokalpolisen 2020-2021 under BRÅs ansvar.

1.1 Begreppsdefinitioner

Nationella operativa avdelningen (NOA)

Inriktar sig på och leder polisverksamheten nationellt och internationellt samt stödjer polisregionerna i olika verksamheter (Polisen 2019).

Covid- 19

En pandemi som under 2019 började sprida sig över hela världen (Vårdguiden 2021).

Anonyma narkomaner (NA)

En mötesplats för alla som har en önskan om att sluta använda droger samt anhörigstöd (Vårdguiden 2021).

Brottsförebyggande rådet (BRÅ)

En statlig myndighet som arbetar för regeringen med sådant som har med brott och straff att göra. De arbetar för att det ska bli färre brott och på så vis skapa en trygghet för människor i samhället. Brottsförebyggande rådet tar fram siffror, information, forskar, ger stöd till olika organisationer och samarbetar ofta med andra myndigheter och organisationer som arbetar mot brott (Brottsförebyggande rådet 2021).

Kapabla väktare

Närvaro av vuxna civilklädda medborgare snarare än ordningsvakter eller poliser, som i sitt vardagliga liv fungerar som en påminnelse om att någon ser på (Engdahl & Lindgren, 2017 s. 164).

1.2 Det rationella valet och synen på straff

Människan har en fri vilja, dvs. att människan väljer det bästa alternativet i en situation. Det rationella valet är övervägandet av fördelar och nackdelar som vägs mot varandra i olika handlingsalternativ (Engdahl & Lindgren 2017, s. 174, 204). Anser man människan vara fri att fatta egna rationella beslut så är det även rimligt att anse att man får ta konsekvenserna av sitt handlande genom att bli bestraffad för det. Bestrafningen kan då ses som avskräckande för den skyldiga att begå brott igen samt sätta exempel för andra och därmed avskräcka fria individer från att begå liknande handlingar och bli straffade på ett likartat sätt. Om vi däremot utgår ifrån att människan saknar kontroll över sina livsomständigheter och inte kan fatta rationella beslut blir straffet meningslöst ur en preventiv synpunkt. Skall vi straffa de som inte rör för sitt handlande eller lever under pressade livssituationer? Att brottsförebygga i dessa sammanhang blir då att ändra förutsättningarna för individen som gör att hen begår brott genom exempelvis vård, behandling eller andra åtgärder som förändrar vårt samhälle. Är det kanske åtgärder som ger människor friheten att fatta egna rationella beslut som fungerar brottsförebyggande? (Sarnecki 2017, s. 33)

1.3 Prevention

Allmänprevention bygger på att det ska ha en avskräckande funktion, en fruktan för straff så människor avstår från att begå kriminella handlingar. Allmänprevention kan ha verkan på två olika sätt, indirekt och direkt. Den direkta formen kallas även avskräckning (general deterrence).

När vi talar om den indirekta påverkan handlar det om lagstiftningens normbildande. De normer som finns i samhället påverkar lagen genom att normerna kodas till lagar. Förändras våra normer så kan även lagar ändras. Lagen kan i sin tur påverka normerna. I de fall ett oönskat eller farligt beteende blir vanligare försöker man också stoppa detta genom strängare bestraffning. En kriminalisering av ett beteende kan alltså leda till att beteendet blir alltmer sällsynt, upptäcktsrisken är dock relaterad till människors egna erfarenheter. En person med stor erfarenhet av brott uppfattar risken lägre vid genomförandet än människor med liten eller ingen erfarenhet av brott. Avskräcknings effekten blir alltså störst på laglydiga personer. Våra etablerade band till samhället spelar återigen roll (Hirschi 1969). Däremot om normen man tänker bryta mot, är en införlivad åsikt i den omgivning som har störst betydelse för

oss, så är risken istället att det har en hämmande effekt (Sarnecki 2017, s. 123, 126-127).

1.4 Kriminella tankemönster

För att få ett grepp om den kriminellas tankemönster så delas det in åtta grupper. För att hjälpa den kriminelle till förändring är det nödvändigt med denna förenkling. De åtta tankemönster baseras på Yochelson & Samenius arbete, som sedan omarbetats av Walters. Glenn D. Walters, en amerikansk psykolog och forskare som merparten av sitt liv ägnat sig åt att forska och arbeta med kriminella och dess förändringar. Arbetsmodellen ska kunna användas som ett arbetsredskap, ge en bättre förståelse för de kriminellas tankar och för att identifiera eventuella punkter för att påbörja korrekt behandling.

Första punkten handlar om att den kriminelle rättfärdigar sitt beteende, den kriminelle skyller ifrån sig och menar på att det är alla andras fel. Dem har även förmågan att skylla på sin taskiga barndom, att det är samhällets fel och till och med till den grad att dem ger brottsoffren skulden för deras kriminella handling.

“Är du så korkad att du lämnade bilnyckeln i tändningslåset så får du faktiskt skylla dig själv att jag stal din bil, det är ju faktiskt ditt ansvar att se till så att bilen är låst”

Andra punkten handlar om avskärmning, där den kriminelle har förmågan att stänga av känslomässiga processer. De kan utestänga varningssignaler för att bli väldigt fokuserade på det brott man ska utföra. Den kriminelle har ett “peptalk” med sig själv, det vill säga att man intalar sig själv att man klarar av att utföra svårare uppgifter och detta leder då till grövre brott.

Tredje punkten är utvaldhet, då den kriminelle tror att de är mittpunkten i universum. Alla andra människors behov är till för dem. Att dem kan ta vad dem vill när dem vill för att dem tar ju bara det som tillhör dem från början.

Fjärde punkten är maktorientering, allt är svart eller vitt. Antingen är ni med mig eller så är ni emot mig, vän eller fiende. En maktorienterad kriminell är besatt av att styra andra människor, t.ex en flickvän etc.

Femte punkten tar oss sedan till sentimentalitet, den "hyggliga" kriminelle. Här rättfärdigar den kriminella mer eller mindre sin handling genom att vara snäll och inte stjäla från kvinnor eller barn, inte heller av äldre.

Sjätte punkten handlar om superoptimist. När den kriminelle varit framgångsrik under en längre tid utan att få några konsekvenser så ger det den kriminelle en känsla av att denne alltid kommer att komma undan och klara sig utan att åka fast.

Sjunde punkten är intellektuell lättja och det går ut på att den kriminella hela tiden tar genvägar. Trots att man förr eller senare kommer få betala ett högre pris så tar man ändå den lättaste vägen för det känns bäst i stunden.

Åttonde punkten, då tänker man osammanhängande och är oförmögen att följa en röd tråd i ett resonemang. Man studsar från en sak till en annan, detta sker både medvetet och omedvetet. Den kriminella förtränger brotten för att hantera skulden dem känner och på så vis kan dem leva ett vardagligt liv (Bergström 2019, s. 87 & 180- 192).

1.5 Rehabilitering/ resocialisering av förövare

Begreppet rehabilitering innebär ett återställande av förlorade eller nedsatta funktioner hos individen. Detta kan handla om psykologiska, medicinska, pedagogiska eller sociala åtgärder. När påföljden för brottet meddelas kan individen få stöd eller behandling för att hen inte skall återfalla i brott. Våra problem relaterar ofta till brotten vi begår som tex. vid missbruk. Vilka behandlingsåtgärder som är aktuella bedöms då av orsaken till det brottsliga beteendet. Behandlingen kan bestå av alkohol- eller narkotikaavvänjning, individuell terapi eller familjeterapi beroende på brottets karaktär. En vanlig behandling vid unga brottslingar är familjeterapi, åtgärder för att lösa fritidsproblem och eller arbetslöshetsproblem som åtgärd. I Sverige har vi i större utsträckning individualiserat påföljderna för brott vilket har lett till att vi ofta ersätter straff med behandling (Sarnecki 2017, s.141-143).

1.6 Stämplingsteorin

Edwin M. Lemert var den amerikanska sociologen som på 1950- talet lade grunden för stämplingsteorin. Lemert undersökte hur samhällets reaktioner påverkade

individer som avvek från samhällets normer, vilken betydelse det hade för en brottslings självuppfattning och framtida beteende beroende på hur samhället såg på dem och inte på det faktiska brottet som begåtts. Enligt Lemert är stämplingen en process som kan beskrivas i två faser.

Primära avvikelser: där det rör sig om det sociala beteendet som uppfattas störande, stötande eller problematiskt för omvärlden som leder till en tillrättavisande reaktion. Om det blir en mild tillrättavisning eller en officiell bestraffning beror på avvikelsernas slag och/ eller vem det är som reagerar.

Sekundära avvikelser: när en person får en reaktion under en avvikande handling och blir tillrättavisad. Reaktionen medför en förändring i dennes självbild och beteende som leder till att man anpassar sig till den sociala roll som reaktionen syftar på, det avvikande beteendet fortsätter intensifieras och stärks. Trots att Lemert är den som får ta äran, som grundaren av stämplingsteorin så var det under 1960-talet som den amerikanska sociologen Howard S. Becker gjorde stämplingsteorin allmänt känd. Becker undersökte avvikande beteende, inte bara kriminalitet utan även missbrukare (marijuana brukare) och konstnärer som levde ett annorlunda liv som betraktades som avvikande och därför blev stämplade av samhället (Engdahl & Lindgren 2017, s. 123-128, 252) (Sarnecki 2017, s. 83).

1.7 Rutinaktivitet och tillfällesstruktur

Rutinaktivitetsteorin förklarar varför brott begås i vardagen. Denna teori skiljer sig från andra kriminologiska teorier, den fokuserar på själva ögonblicket när ett brott begås och inte på förövaren. Enligt de amerikanska sociologerna Lawrence Cohen och Marcus Felson (1979) krävs det att följande tre förutsättningar är uppfyllda för att en brottslig handling ska inträffa:

- Motiverad förövare
- Lämpligt objekt (måltavla)
- Avsaknad av kapabla väktare

Arkitekten Oscar Newman skrev boken "försvarbara utrymmen" (1972) och satte synen på samband mellan hur byggnader och platsers utformning kan ha påverkan att bli brottsförebyggande. Han studerade olika bostadsområden och kom fram till att områden med höghus hade högre brottslighet än de med låga bostadshus även om sammansättningen av människor var densamma. Slutsatsen blev att skillnaden förklaras av utformningen rent arkitektoniskt. Man begränsar

insynen i höghusområden med slingrande korridorer och utrymmen med begränsad insyn och övervakning. Territorialitet vilket innebär att området har en naturlig övervakning av dess utformning. Genom att ett område har riktiga och symboliska barriärer i form av staket, grindar, skyltar och ägarskap skapar vi symboliska barriärer som signalerar gränsdragningar. Barriärens främsta egenskap är att tydliggöra tillhörighet och markera gränsen mellan allmänna, områdets gemensamma och privata områden. Territorialitet ger med sin design möjlighet till naturlig övervakning. Genom att bygga områden där utformning av fönster, dörrar och uteplatser är mot en gata eller annan bebyggelse kan man minska risken för vandalisering och inbrott då insynen och uppsikten är god. Att bostadsområden har ett aktivitetsstöd som affärer, gemensamma lokaler där boende kan samlas bidrar också till sociala aktiviteter vilket kan förhindra oönskade aktiviteter och att social sammanhållning förstärks. En annan viktig aspekt är "Broken Windows" vilket innebär att områden med klotter och skadegörelse signalerar att "Här är det ingen som bryr sig om vad vi gör" (Engdahl & Lindgren 2017, s. 148- 163).

1.8 Sociala band

Relationer inom grupper som individen tillhör kallas i Travis Hirschis terminologi för sociala band. För stor frihet ifrån dessa band innebär att individen kan begå handlingar som ligger i hans egna intresse men som strider mot våra samhällsnormer. Hirschi särskiljer fyra element som avhåller individer från att begå brottsliga handlingar.

Anknytning till traditionella personer/aktiviteter såsom föräldrar, skola och vänner.

Åtaganden i förhållande till den formstöppta samhällsordningen till exempel, utbildning, arbete, livsmål samt ett hederligt liv.

Delaktighet i aktiviteter och engagemang i skola, föreningsliv och arbete.

Övertygelse om samhällets legitimitet; positiv attityd mot lagstiftning och myndigheter etc. Negativa attityder till brottslighet och missbruk. Människor med positiv och stark anknytning till det engagerade samhället satsar oftare på utbildning för att i framtiden få ett bra arbete. De engagerar sig oftare i föreningsliv, samhällsfrågor och ger samhällsordningen sitt fulla stöd (Sarnecki 2017, s.103-104).

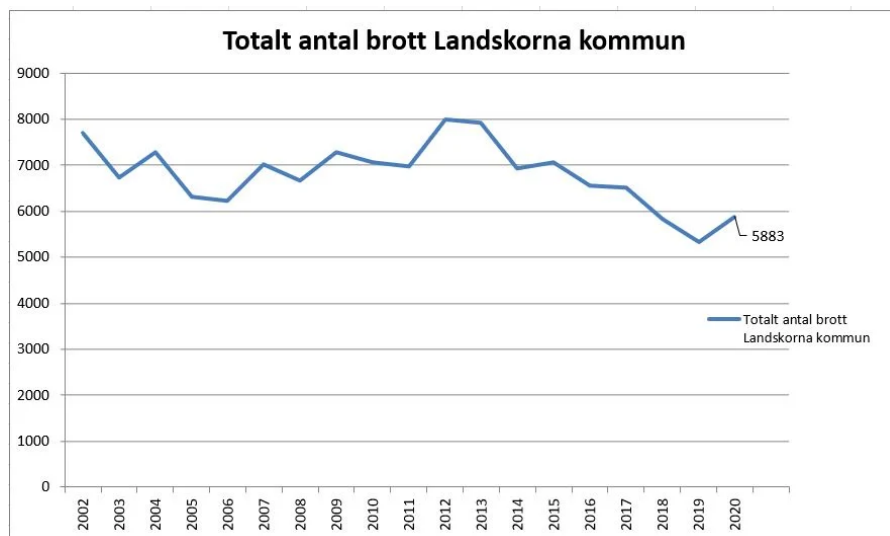
1.9 Samverkansavtal Landskrona Stad 2020-2021

Landskrona stad och Lokalpolisen har tillsammans med BRÅ tagit fram ett samverkansavtal för åren 2020-2021. BRÅ ansvarar för framtagande, vidareutveckling och uppföljning av överenskommelsen mellan Landskrona stad och lokalpolisen. Man har efter mätningar sett att invånare i Landskrona stad känner mest otrygghet i delarna Östra Centrum, Karlslund och Koppargården. Satsningar på minskad nedskräpning, skadegörelse samt högre skötsel av grönytor och mer belysning för att förbättra tillfällsstrukturen med mer synlighet och mindre tillgänglighet. Man har ett ökat samarbete med fastighetsägarna i staden för att säkerställa att trapphus, källarutrymmen och vindar skall hållas välskötta och säkra. I förlängningen skall detta försvåra för kriminella aktörer att etablera sig. Inom den organiserade brottsligheten ser man att våldet har ökat. Detta drabbar i första hand de kriminella men kan även få följder för en tredje utomstående person. Under 2020-2021 skall man upprätta rutiner åt personer bosatta i Landskrona Stad som önskar lämna den kriminella livsstilen. I arbetet fokuserar man även på anhörigstöd åt de familjer där någon är frihetsberövad, detta för att motverka att kriminalitet går i arv. Under gällande period för samverkansavtalet omarbetar BRÅ löpande aktivitetsplaner i samband med kontinuerliga uppföljningar med alla aktörer i samverkansavtalet (Landskrona stad 2020).

1.10 Trygghetsmätning

Sedan 2001 genomför Landskrona stad och polisen årligen en trygghetsmätning. Slumpmässigt utvalda personer boende i kommunen tilldelas en enkät för att besvara frågor kring hur de upplever problemnivå, utsatthet och trygghet i deras egna bostadsområde. Mätningen sammanfattas sedan i ett problem index. Mätningar som gjorts mellan 2001- 2020 visar på att problem index minskat och att invånarna upplever större trygghet. Trygghetsmätningen ger Landskrona stad och polisen en ökad kunskap om vilka geografiska områden man behöver fokusera på (Landskrona stad 2020).

1.11 Brottsstatistik

Inom brotts kategorierna, bostadsinbrott, butiksrån och bilstölder visar brottsstatistiken för landskrona stad att brotten sjunkit. År 2020 anmäldes 5883 brott och det är en minskning med 25% om man jämför med när det var som högst år 2002 (Landskrona stad 2021).

2. Syfte

Syftet är att ta reda på hur fd kriminella i Landskrona Stad upplever eventuella möjligheter och hinder, samt vilken stöttning dem fått under sin väg in i samhället igen. Intresset ligger i att få ta del av deras egna upplevelser för att skapa en mer förståelse för deras situation och belysa vilka svårigheter de stött på.

2.1 Frågeställning

Hur påverkas man som människa om man genom avvikande handlingar tar avstånd från samhällets normer?

Vad är det som får de kriminella att vilja integrera sig till samhället och vilka svårigheter eller hinder stöter de på?

3. Metod

Vårt syfte med detta arbete var att få en bättre förståelse för före detta kriminella, hur de upplevt sin egen situation när dem startat resan ur det kriminella livet. För att få svar på syftet och frågeställningarna i arbetet användes metoden, kvalitativ semistrukturerad intervju. Semistrukturerad intervju är till fördel i arbetet då det ges möjlighet under pågående intervju att ställa följdfrågor utöver de förbestämda frågorna, vilket ger respondenten frihet att berätta mer djupgående kring dennes upplevelser, på så vis får vi ett bredare material att arbeta med inför vår analys. Respondenterna fick samma huvudfrågor för att kunna få fram ett bedömningsunderlag men följdfrågorna såg olika ut beroende på vad respondenten berättade (Dalen 2015, s. 34).

3.1 Tillvägagångssätt

Vi valde att skicka ut informationsbrev till våra tilltänkta respondenter. I brevet beskriver vi tillvägagångssätt, syftet med intervjuerna, informerar om hanteringen av materialet och dennes rätt att avbryta samtalet närhelst de önskar.

Samtyckesblankett har undertecknats vid intervjutillfället. Vi har tre respondenter, urvalet har ej varit stort då vi ville att respondenten skall ha levt ett vanligt liv under en längre tid. Samtliga respondenter har vi träffat utomhus i en lugn och skyddad miljö för genomförandet av intervjuerna.

3.2 Urvalskriterier

För att kunna besvara våra frågeställningar valde vi att intervjua personer som är uppvuxna i Landskrona Stad, som tidigare levt ett kriminellt liv men idag lever efter samhällets normer. Respondenterna är personer som levt ett kriminellt liv men gjorde ett aktivt val att lämna det kriminella nätverket bakom sig.

3.3 Etiska aspekter

Det är uppenbart att våra samtal med personer som begått brott kan innehålla mycket personliga berättelser. En viktig sak att ha i åtanke är att dessa intervjuer kan dra upp gamla sår och minnen, därför vill vi inledningsvis tala med respondenten om vikten av att ha någon att tala med efteråt, någon man känner sedan innan från NA eller likvärdig förtrolig person. En viktig aspekt i detta är även ett gott bemötande

som gör att respondenterna känner sig trygga, accepterade och respekterade. Respondenterna ska vara medvetna om att det är frivilligt att delta och det finns möjlighet att avbryta när som helst under intervjun om så önskas.

4. Resultat

Vi valde att dela in resultaten i fyra teman, *uppväxten, det kriminella livet, vägen tillbaka* och *svårigheter & hinder*.

4.1 Uppväxten

När man utgår från svaren av våra tre intervjuer framkommer det att respondenternas uppväxt varit olika men med många gemensamma nämnare. Alla tre respondenter svarade att de uppfattat uppväxten som bra men att de nu i vuxen ålder kan se det utifrån med andra ögon och förstått att det som skedde bakom stängda dörrar, var allt annat än normalt.

“Mina föräldrar bråkade väldigt mycket, det fanns gånger man fick gå emellan men jag tycker ändå att jag haft en bra uppväxt” (R2)

R2 menar att varje familj har sina problem och att det finns fler bra minnen än dåliga. Det R2 vill ha sagt är att det fanns osämja mellan föräldrarna som ofta resulterade i bråk men att föräldrarna varit ansvarsfulla, arbetat och klarat av att tillgodose barnens behov genom hela uppväxten trots problematiken föräldrarna emellan.

“Jag är uppväxt med två missbrukande föräldrar och visste inte att vi hade det annorlunda hemma” (R1)

R1 syftar till att föräldrarna alltid skött sina arbeten och inte uppfattade som barn att föräldrarna hade ett missbruk då hen föddes in i det. I vuxen ålder har R1 förstått och fått det berättat av syskonen, om missbruket som pågick och den psykiska och fysiska misshandeln i hemmet.

4.2 Det kriminella livet

Samtliga respondenter har gemensamma nämnare som de talar om, där de starkaste orden om det kriminella livet är spänning, status, pengar och att alltid kolla bakom axeln.

“Ja det har ju varit mer normalt att komma hem med stöldgods eller knark, ville man lägga något hemma eller i källaren så var det aldrig något konstigt” (R1)

Här syftar R1 på att både föräldrar och barn lever en kriminell livsstil där hen varit en tillgång i familjen då även föräldrarna tjänade på att hen stal så de kunde betala för sina droger och tar även upp att det har förenklat R1s väg i det kriminella då ingen bryr sig vad man gör eller kontrollerar det.

“I det området jag växte upp i har det alltid varit kaos. Man samlade samma sorts folk på en och samma plats, kriminella, pundare och sofall. Man behövde aldrig gå långt, allt fanns där” (R2)

“I området vi bodde är det såhär man lever och skapar ett liv” (R3)

Vad R2 och R3 menar är att dem är uppväxta i ett segregerat område och här gäller inte de regler, lagar eller normer som finns etablerade i Sverige. Alla är inte med i det svenska samhället vilket gör att man formar egna samhällen med sociala koder och alternativa levnadssätt att försörja sig på. R2 berättar att klimatet var hårt i området och redan i ung ålder hade hen kriminella och missbrukare som sina förebilder. Man kan säga att man är chanslös från början.

4.3 Vägen tillbaka

Under denna rubrik fick vi lite olika svar från respondenterna. Två av dem uppgav att det var kärleken, samboskap, bildande av familj och arbete som var anledningen till förändring. De berättar följande:

“Det var när jag träffade min nuvarande sambo och hon blev gravid, som fick mig att tänka om. Sen var det bara tur att jag i samma veva fick jobb genom en familjemedlem så jag kunde försörja oss” (R1)

“Det måste jag säga var barnen. Barnens mamma lämnade mig när dem var små, jag levde på ett vis som gjorde att jag inte fick träffa dem efter separationen och det gjorde riktigt ont i mig” (R2)

Till skillnad från R1 och R2 så berättar R3 att hen drog sig ur den kriminella livsstilen tack vare behandlingen hen fick för sitt drogmissbruk. Drogfriheten hade varit till stor hjälp för att hen ens skulle kunna hålla sig borta från det kriminella livet och även att en person på behandlingen blev en förebild.

“En fd kriminell som jag träffade under behandlingen. Han var äldre och såg på allt med andra ögon, tänkte att jag kanske ska tänka som honom istället för han verkade ha ett lugn, jag var aldrig lugn” (R3)

4.4 Svårigheter & hinder

Under detta avsnitt i intervjun hittade vi gemensamma nämnare som drogsug, att bli stämplad/ dömd av omgivningen, skulder, belastningsregister, tillit och ensamhet. Samtliga respondenter menar att det är drogfriheten som väger tungt i att klara av svårigheterna man möts av i det nya livet. De känner också en ensamhet och att de inte har en naturlig plats i vårt vanliga samhälle eller i det gamla livet. Känslan hos dessa tre respondenter är att man inte längre passar in någonstans.

“De var som min familj men jag var tvungen att bryta med dem för att ha en chans att reda upp mitt liv. Det fanns många gånger jag satt med tanken att ta kontakt med dem igen, för jag kände mig så jävla ensam” (R2)

“Det gamla hänger kvar så lång tid efter, känner mig som mellan båda livsstilar ibland och att jag inte passar någonstans” (R3)

Vad R3 uttrycker är känslan av att inte ha tillräckligt med socialt kapital för att vara en del av och leva efter samhällets normer men samtidigt vill hen inte gå tillbaka till den kriminella livsstilen. Belastningsregister, skulder, svek och att ha stått utanför så lång tid påverkar hur man ser på sig själv och känslan av att vara stämplad vinner över att vara en del i det stora sammanhanget. Samtliga respondenter nämner känslan av ensamhet och vad man förlorat. En av respondenterna har förlorat sina

barn, en har förlorat flertalet vänner i drogberoendet, en har förlorat möjligheten att studera och lyckas ej få ett arbete när arbetsgivare tittat på de gamla domarna. Detta leder i sin tur till att respondenten ej kan få en egen bostad. Alltså blir känslan att stå utanför tyvärr kvar.

5. Analys

Vi delar här in analysen i tre teman, vi utgår från de tre teorierna, *sociala band*, *stämplingsteorin och rutinaktivitet & tillfällesstruktur* och väver samman de med resultatdelen.

5.1 Sociala band

Om man ser till Hirschis teori om sociala band så löper man större risk att begå brottsliga handlingar desto svagare sociala band man har (Jerzy Sarnecki 2017, s 103, 104). Samtliga respondenter är uppväxta med två föräldrar, en mamma och en pappa. Man ser här att respondenterna delvis växt upp i en dysfunktionell hemmiljö. Anknytning till sina föräldrar är väldigt viktig från födsel och de första åren av ett barns liv. En av respondenterna är uppväxt med en mamma som hela livet levt med psykisk ohälsa och en frånvarande pappa som arbetade mycket för att ställa mat på bordet åt familjen. Detta är en god tanke och ett måste att få mat på bordet men det har inte gynnat anknytningen till respondenten som barn då pappan istället var frånvarande största delarna om dygnet. En annan respondent har ingen anknytning alls till sina föräldrar, avsaknad av respekt för dem och även människor i omgivningen. Detta kan bero på att enligt respondenten är hen uppväxt i en turbulent miljö där man aldrig fick lära sig rätt eller fel. Föräldrarna skötte däremot sina arbeten fläckfritt men bakom stängda dörrar behandlades hen som svarta fåret. Pappan var också här frånvarande då han låg ute i arbetet, veckor i sträck för att sedan vara hemma några veckor med familjen. Hen blev beskylld och straffad för saker av sin pappa som hen inte hade gjort utan fick ta straffet för syskonen. Alla barnen blev inlåsta i ett rum för att föräldrarna skulle kunna missbruka ostört. Här ser man avsaknaden av kärleken till sitt barn, anknytningen till en sådan person blir svår. Respondenten uttrycker att hen inte älskar sina föräldrar som andra tycks göra, dels för att hen blev slagen av sin pappa och dels för att mamman inte gjorde något åt det. Man ska bli väl omhändertagen och få sina behov tillgodosedda som barn för att etablera en god anknytning till sina föräldrar. Tredje respondenten med utländsk

härkomst hade en känsla av att växa upp i två världar (R3). En i hemmet och en utanför hemmet då föräldrarna inte ville vara en del av samhället i Sverige. Hemma levde dem som innan dom kom till Sverige och när man var i skolan så levde man efter normerna som skapade en förvirring hos vår respondent. Samtliga respondenter har också upplevt svårigheter att knyta an till andra vuxna, som tex lärare i skolan och tidigt kände dem att dem var annorlunda jämfört med andra jämgamla elever. Det gick snabbt utför i skolan och frånvaron var hög. De hamnade i fel umgänge med tiden och hade inte någon positiv bild av sin skolgång, delvis för att föräldrarna inte var särskilt involverade eller engagerade i deras skolgång, budskapet blir då att skolgången inte är viktig eller behöver tas på allvar. Detta kan enligt Hirschi vara en anledning till att man hamnar i ett utanförskap och att man söker sig till umgängen där man blir accepterad för den man är, en avvikare.

5.2 Stämplingsteorin

Respondenterna har begått små och stora brott, det är inte vilka brott som avgjort hur omgivningen ser på dem utan att dem begått brott som varit avgörande (Sarnecki, 2017 s. 83) De har alltid känt sig mer eller mindre annorlunda och omgivningen har hjälpt till att forma dem till vem dem blev, det fanns ingen som trodde på dem och hur skulle dem då kunna eller våga tro på sig själva. Samtliga respondenter blev stämplade av omgivningen pga deras avvikande beteende. Dem sågs som personer som inte passade in med oss icke avvikande i samhället, pga att dem inte var laglydiga. Upplevelsen dem alla har är att trots att man blivit dömd och suttit av sitt straff så förblir man dömd resten av livet. R1 berättar att "Stämpeln är där för att stanna och omgivningen har svårt att acceptera att människan kan utvecklas och förändras"(R1). Saker dem gjort för flera år sedan, till och med sen tonåren hänger efter dem som en ständig påminnelse pga stämplingen. Nämns deras namn till någon himlas det med ögonen och vissa tar omvägar för att gå förbi en på stan. När barnen var mindre fanns det vissa föräldrar som förbjöd sina barn att leka med deras barn pga förälderns/ föräldrarnas förflutna. Här fortsätter stämplingen gå i generationer då dem lägger över det på barnen. Samtliga respondenter upplever svårigheter i att bli en del av samhället då omgivningen inte ger dem en andra chans. Respondenterna har haft eller har stora svårigheter att få ett arbete för att kunna försörja sig själv och/ eller sina familjer. Familjekontakter är nästintill ett måste för en fd kriminell, för att få ett arbete. Varje gång har dem blivit

bortvalda vid en jobbansökan. Samtidigt som människor ser ner på de med avvikande beteende så formar det också hur de ser på sig själva. Det är ett stort hinder och en svår sak att ta sig igenom, stämplingen är stark och kan sitta i länge. För fd kriminella är det svårt att skapa sig en annan bild av sig själv när omgivningen fortsätter att döma. Det är svårt att tänka annorlunda och våga tro på sig själv när ingen annan gör det.

5.3 Rutinaktivitet och tillfällesstruktur

Områden i Landskrona Stad som Karlslund, koppargården och östra centrum är alltså utformade och uppbyggda på ett sätt som möjliggör ökad brottslighet. Man kunde koppla samman teorin med respondenternas svar från intervjuerna. R3 berättar för oss att "Här bosattes familjer med utländsk härkomst, de med sämre ekonomi, de med försörjningsstöd och personer med social problematik, samhällets bottenskrap gömmer vi här"(R3). Dessa områden är stora och grannar kan inte ha god uppsikt över de dolda utrymmena som har smala gångar, källare och många allmänna utrymmen som möjliggör för personer att begå brott och sköta sin kriminella verksamhet. Lägenhetshusen är också väldigt höga och utifrån är det nästintill omöjligt att ha insyn. De boende i området var inte heller så måna om att ta hand om eller sköta allmänna platser. Det fanns skräp, trasiga cyklar, barnvagnar och lekplatserna var nedgångna. Väggar och byggnader var nedklottrade, både invändigt och utvändigt var standarden eftersatt. Det fanns också en avsaknad av kapabla väktare i områdena så dem kunde göra vad de ville, utan att egentligen behöva vara rädda för att en väktare eller polis skulle finnas på platsen. Om man jämför tex. Borstahuset som är ett lite finare område med Koppargården så kan det ses som att samhället formar oss som unga då vi formas av vart vi bor och vad som händer i vår uppväxt. Respondenterna menar att dem som barn inte kunde besluta vart dem skulle bo utan det var upp till föräldrarna eller till och med kommunen, beroende på om man hade välbetalda jobb med bra utbildning så fanns valet att bosätta sig vart man ville medans för deras familjer fanns inte den valmöjligheten, då ekonomin var dålig. Segregationen i samhället resulterar i parallella samhällen där Borstahuset och Koppargården blir två olika världar med väsentliga skillnader i uppväxtförhållanden hos ungdomarna (R1) (R2). Tyvärr har detta område varit utsatt i många år och senaste året brann flera höghus i Koppargården. Just nu sker det större förändringar av Koppargården, kommunen har satsat på att bygga

Landskronas största lekplats och tanken är att man skall göra förändringar i miljön på Koppargården och omkring området.

6. Källförteckning

Bergström, Gunnar (2019). *Kriminalitet som livsstil 4.0*. Sjätte upplagan Lund: Studentlitteratur

Dalen, Monica (2015). *Intervju som metod. 2.*, utök. uppl. Malmö: Gleerups utbildning

Engdahl, Oskar & Lindgren, Sven-Åke (2017). *Varför begår människor brott?: samhälls- och beteendevetenskapliga svar på kriminologins grundfråga*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur

Sarnecki, Jerzy (2017). *Brottsligheten och samhället*. Andra upplagan Lund: Studentlitteratur

Elektroniska sidor

Brottsförebyggande rådet

<https://www.bra.se/om-bra.html>

Hämtad 2021-04-21 KL: 20:30

Landskrona stad- brottsstatistik

<https://www.landskrona.se/invanare/leva-bo/trygghet/rapporter-utvarderingar-och-statistik/brottsstatistik/>

Hämtad 2021-04-04 KL: 11:20

Landskrona stad- Trygghetsmätning

<https://www.landskrona.se/globalassets/invanare/leva--bo/trygghet/trygghetsmatning/sammanfattning-trygghetsmatning-2020.pdf>

Hämtad 2021-04-07 KL: 14:14

Polisen- Nationella operativa avdelningen

<https://polisen.se/om-polisen/organisation/>

Hämtad 2021-04-22 KL: 10:55

Vårdguiden- Covid- 19

<https://www.1177.se/Skane/sjukdomar--besvar/lungor-och-luftvagar/inflammation-och-infektion-ilungor-och-luftror/om-covid-19--coronavirus/covid-19-coronavirus/#section-99050>

Hämtad 2021-04-22 KL: 12:16

Vårdguiden- NA

<https://www.1177.se/Skane/liv--halsa/psykisk-halsa/att-soka-stod-och-hjalp/patientfor-eningar-och-narstaendeforeningar-vid-psykisk-ohalsa-och-beroende/>

Hämtad 2021-04-22 KL: 12:45

Överenskommelse om samverkan för ökad trygghet i Landskrona Stad

<https://www.landskrona.se/globalassets/invanare/leva--bo/trygghet/dokument/overenskommelse-for-okad-trygghet-2020-2021.pdf>

Hämtad 2021-02-01 KL: 11:16

Bilaga 1.

Hej!

Vi heter Jeanette Ahlbin och Frida Ekvall, vi studerar till socialpedagog och går nu sista terminen på utbildningen vid Albins folkhögskola i Landskrona.

Syftet med vårt arbete är att få fram vad som fick dig att förändra ditt liv och vilka med och motgångar du eventuellt stött på under vägen tillbaka.

Vi söker respondenter som vill medverka i en intervju och materialet kommer sedan att ingå i vårt arbete. Intervjuerna behandlas konfidentiellt, vilket betyder att intervjuerna avidentifieras och behandlas i enlighet med bestämmelser i sekretesslagen. Intervjun spelas in på mobiltelefon som sätts på flygplansläge fram tills att vi har fört över informationen till datorn och raderas då från mobilen. Ljudfilen kommer att finnas på vår dator fram tills att vi transkriberat informationen vilket görs omgående. Resultatet kommer att presenteras i vårt arbete inför handledare och klasskamrater. Materialet kommer endast användas i syfte att utforska detta ämne och kommer sedan att raderas.

Din medverkan är frivillig och kan närhelst avbrytas. Om du accepterar att medverka kommer vi att planera genomförandet av intervjun som beräknas ta ca 45 minuter. Vi håller oss uppdaterade och följer folkhälsomyndighetens riktlinjer angående Covid -19 men träffas gärna. Vi har förståelse för om intervjun önskas ske digitalt eller via telefon.

Med vänlig hälsning

Jeanette Ahlbin
Albins folkhögskola
Eriksgatan 108
261 33 Landskrona
Tfn Jeanette: 073-7558058
jeanette.ahlbin.stud@albins.nu

Handledare: Jimmy Ferhm
Lärare vid socialpedagog utb
Tfn: 0418-33 24 26
jimmy.ferhm@albins.nu

Frida Ekvall
Albins folkhögskola
Eriksgatan 108
261 33 Landskrona
Tfn Frida: 073-9778727
frida.ekvall.stud@albins.nu

Bilaga 2.

Hur gammal är du?

Hur var hemmiljön under din uppväxt? Har den påverkat dig på något vis? hur?

Kan du se ett samband mellan din uppväxt och att du senare blev kriminell? på vilket vis?

Upplever du att människor är dömande gentemot dig pga ditt tidigare kriminella liv? I vilket/ vilka sammanhang?

Vad har Landskrona Stad och/ eller andra myndigheter erbjudit dig för hjälp? Tog du emot hjälpen?

Var där någon särskilt myndighetsperson du knutit an till eller som har stöttat/ nått dig mer? Varför tror du att den personen lyckades i detta?

Lever du kvar i samma område idag som du levde i under den kriminella delen?

Hur ser dina möjligheter ut för att studera/ arbeta?

Vad var det som fick dig att bli/ stanna kvar i det kriminella?

Vad symboliserar ordet frihet för dig?

Vad fick dig att starta din resa tillbaka in i samhället?

Finns det något du saknar från det kriminella livet som du ibland kan tänka tillbaka på? Isf vad?

Om du skulle ställa kriminalitet som livsstil och att leva efter samhällets normer mot varandra, vilka fördelar/ nackdelar kan du se, enligt dig?

Kan du någon gång känna att du saknar det kriminella livet? om ja, vad är anledningen?

Från första tanke att ta steget ur det kriminella livet till att faktiskt göra det, hur gick tankarna? Kommer du ihåg någon särskild känsla?

Hur gick du tillväga för att ta dig ur?

Hur reagerade det kriminella nätverket om din önskan för förändring?

Vad innebär det för dig att vara "en del av samhället?"

Har du upplevt eller upplever du fortfarande en otrygghet kring dig själv eller familj? Hur har din familj blivit bemött efter att du blev frihetsberövad?

Har du egna barn?

Kände du en oro för att bilda familj?

Hur tänker du agera för att hålla dom på rätt väg?

Finns det något som "följt med" dig sen din kriminella tid som påverkar dig än idag? vad?

Har du suttit i fängelse? För vad? Hur långt fängelsestraff?

Vad betyder "utanförskap" för dig?

Är du öppen med ditt tidigare liv när du träffar nya människor?

Om ja, vilka reaktioner brukar du få av omgivningen?

Brukade du droger under din kriminella tid? Om ja, vilken var "din" drog? Kunde din livsstil kännas som en drog?

Om du idag fick chansen att träffa ditt yngre jag, vad skulle du säga till dig själv då?

Bilaga 3.

Samtyckesblankett

Jag har skriftligen informerats om studiens syfte och förstår vad mitt deltagande innebär.
Jag ger härmed samtycke till röstinspelning under intervjun.

Materialet från intervjun kommer endast hanteras av oss som författare.
Intervjuerna behandlas konfidentiellt, vilket betyder att intervjuerna avidentifieras och
behandlas i enlighet med bestämmelser i sekretesslagen.

Jag är medveten om att mitt deltagande är frivilligt och att jag närhelst under intervjun kan
välja att avstå från att svara på en fråga och/ eller avbryta mitt deltagande.

Jag har tagit del av ovanstående information och samtycker till att medverka i intervjun.

.....
Underskrift, Respondent

.....
Underskrift, Student

.....
Underskrift, Student

